

ISSN 2181-8258

TAMADDUN NURI

Ilmiy, ijtimoiy-falsafiy, madaniy-ma'rifiy, adabiy-badiiy jurnal

6 (57)

2024

Ilmiy, ijtimoiy-falsafiy, madaniy-ma'rifiy,
adabiy-badiiy jurnal

MUASSISLAR: Beruniy tuman hokimligi
"Tafakkur-tamaddun" OOO

"Beruniy avlodlari" jamoat fondi

HAMKORLARIMIZ:

O'zRFA Qoraqalpog'iston bo'limi

Qoraqalpoq davlat universiteti

Urganch davlat universiteti

TAHRIR HAY'ATI:

BOSH MUHARRIR:

Munavvara QURBONBOYEVA

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Anvar ALLAMBERGENOV

BO'LIM MUHARRIRI:

Muqaddas KURBANBAYEVA

Akmal SAIDOV, y.f.d., prof., akad.

Qahramon QURONBOYEV, s.f.d., prof.

Almagul BAYRIYEVA, s.f.d., (DSc)

Zabixulla SAIPOV, s.f.n., (PhD)

Zuhra REYMOVA, y.f.d., (DSc)

Karlig'ash UMAROVA, y.f.d., (DSc)

Xəlil İsmayıl oğlu İsmayılov, t. f.d, prof

Anvar ABDULLAYEV, t.f.f.d, dots.

Gavhar DURDIYEVA, arx.f.d., prof.

Makset KARLIBAYEV, t.f.d., k.i.x.

Kozimbek TUXTABEKOV, t.f.d., (PhD)

Umid BEKMUHAMMAD, t.f.d., (PhD),k.i.x.

Konul Bunyadzoda, falsəfə fanlari doktoru,
Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının

(AMEA) müxbir üzvü

Baxtiyor KARIMOV, fal.f.d., prof.

Marat NIYOZIMBETOV, fal.f.d.

Alima BERDIMURODOVA, fal.f.d.

Shohida SODIQOVA, sots.f.d.

Zarifboy DO'SIMOV, fil.f.d., prof.

Olmos ULVI Binnatova, f.f.d., prof.

Doniyor YULDASHEV, fil.f.d (DSc)

Sayyora SAMANDAROVA, fil. f.n, dotsent

Bekposhsha RAXIMOVA, fil.f.n, dots (PhD)

Azamat PRIMOV, fil.f.n, dots (PhD)

Vahob RAHMONOV, f.f.n.,dots

Farrux Abbas oglu Rustamov, p.f.d, prof.

Qozoqboy YO'LDOSHEV, p.f.d., prof.

Safo MATJONOV, p.f.d., prof.

Qaxramon IBADULLAYEV, p.f.d., (DSc)

Masharib ABDULLAYEV, s.f.f.d., (PhD), k.i.x.

Nilufar KOSHANOVA, ped.f.f.d., (PhD)

Odilbek RADJAPOV, fal.f.f.d., (PhD)

Anvar ISMOILOV, s.f.f.d., (PhD),k.i.x

G'ayrat MAMBETKADIROV, s.f.d.

Rana Hamid qızı Qadirova, psixol.f.d., prof

Nargis ATABAYEVA, psixol.f.d., (DSc)

Dilafroz QARSHIYEVA, psixol.f.d., (DSc)

Dilbar URAZBAYEVA, psixol.f.d., (DSc)

Qosimboy QABULOV, psixol.f.d., (DSc)

Mels QOBULOV, tib.f.d., prof.

JAMOATCHILIK KENGASHI:

Sirojiddin SAYYID

Muhammad ALI

Kengesboy KARIMOV

Iqbol MIRZO

Qurbon SHONIYOZOV

O'rozboy ABDURAHMONOV

Murotboy JUMANOV

Adabiy maslahatchi:

Guliston MATYOQUBOVA

Rassom:

Alibek ABDURAHMONOV

Sahifalovchi-bezovchi: G'iyosiddin O'NAROV

Manzilimiz: Qoraqalpog'iston Respublikasi,

Beruniy tumani.

Web-sayt: <https://jurnal.tamaddunnuri.uz>

e-mail: tamaddunnuri1@gmail.com. Telegram kanali:

<https://t.me/tamaddunnuri>

Tel.: (+99888) 036 00 55, (+99897) 355 75 40.

Qog'oz bichimi 60x84 ¼. Nashriyot hisob tabog'i 6,5.

Indeks – 960. ISSN 2181-8258. "ADAD PLYUS" MCHJ
bosmaxonasida chop etildi. Adadi 300 dona. Toshkent shahri,
Chilonzor ko'chasi, 28-uy. 2024-yil, 6-son (57).

Ushbu son "Tamaddun nuri" jurnali tahririyatining
kompyuterida sahifalandi. Buyurtma №23.

Jurnaldan ko'chirib bosilganda "Tamaddun nuri" dan olindi deb
izohlanishi shart. Matn hamda reklamalardagi ma'lumotlarning
to'g'riligi uchun mualliflar mas'uldir. Tahririyatga kelgan
qo'lyozmalar tahrirlanadi, taqriz qilinmaydi va muallifga
qaytarilmaydi.

"Tamaddun nuri" jurnali Google Scholar

bazasida indekslanadi. Bu esa jurnalning ilmiy nufuzini oshirish va
mualliflarning ilmiy ishlarini keng miqyosda targ'ib qilishga yordam
beradi. Google Scholar orqali tadqiqotchilar va olimlar "Tamaddun nuri"
jurnalida chop etilgan maqolalarni qidirib topish va ularga havola
berish imkoniyatiga ega bo'lishadi.

Crossref DOI

Tahririyat Crossref DOI ning rasmiy a'zosi hisoblanadi va
10.69691 DOI prefiksiga ega. Har bir nashr va ilmiy
maqolaga individual Crossref DOI raqami beriladi.

BIZNI IJTIMOY TARMOQLARDA QUIYDAGI MANZILLARDA KUZATING:

Scientific, socio-philosophical, cultural and educational, literary and artistic magazine

Founders: Beruniy District Municipality

"Tafakkur-tamaddun" OOO

Public Foundation "Descendants of Berunius"

Our colleagues: Academy of Sciences of the Republic of Uzbekistan Karakalpakstan division

Karakalpak State University

Urgench State University

EDITORIAL BOARD:

EDITOR-IN-CHIEF:

Munavvara KURBANBAEVA

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Anvar ALLAMBERGENOV

SECTION EDITOR:

Mukaddas KURBANBAEVA

Akmal SAIDOV, y.sc.d., prof., Acad.

Qakhraman QURANBAYEV, s.sc.d., prof.

Almagul BAYRIEVA, s.sc.d., (DSc)

Zabikhulla SAIPOV, s.sc.n., (PhD)

Zuhra REYMOVA, y.sc.d., (DSc)

Karligash UMAROVA, y.sc.d., (DSc)

Xəlil İsmayıl oğlu İsmayilov, ist. sc.d, prof

Anvar ABDULLAYEV, ist.sc.d, dots.

Gavkhar DURDIYEVA, arch.f.d., prof.

Makset KARLIBAYEV, t.f.d., k.i.x.

Kazimbek TUKHTABEKOV, t.f.d., (PhD)

Umid BEKMUHAMMAD, t.f.d., (PhD), k.i.x.

Konul Bunyadzoda, Doctor of Philosophy,

Azerbaijan National Academy of Sciences

(AMEA) Corresponding Member

Bakhtiyar KARIMOV, phil.sc.d., prof.

Marat NIYOZIMBETOV, phil.sc.d.

Alima BERDIMURODOVA, phil.sc.d.

Shokhida SADIGOVA, sots.sc.d.

Zarifboy DOSIMOV, Phil.sc.d., prof.

Olmos ULVI Binnatova, f.sc.d., prof.

Daniyor YULDASHEV, Phil.sc.d (DSc)

Sayyora SAMANDAROVA, associate professor, can.of phil.

Bekposhsha RAKHIMOVA, can. of phil.sc, dots (PhD)

Azamat PRIMOV, can. of phil.sc, dots (PhD)

Vahab Rakhmonov, f.sc.n., dots.

Farrux Abbas oğlu Rüstamov, p.sc.d, prof.

Kazakboy YOLDASHEV, p.sc.d., prof.

Safo MATJONOV, p.sc.d., prof.

Qakhraman IBADULLAYEV, p.sc.d., (DSc)

Masharib ABDULLAYEV, of art.sc.c., (PhD), k.i.x.

Nilufar KOSHANOVA, ped.f.f.d., (PhD)

Odilbek RADJAPOV, phil.sc.d., (PhD)

Anvar Ismailov, s.f.f.d., (PhD), k.i.x

Gayrat MAMBETKADIROV, s.sc.d.

Rana Hamid qızı Qadirova, Psychol.sc.d., prof

Nargis ATABAYEVA, Psychol.sc.d., (DSc)

Dilafuz QARSHIEVA, Psychol.scd., (DSc)

Dilbar URAZBAYEVA, Psychol.sc.d., (DSc)

Qosimboy KABULOV, Doct. of sc. Psychol.

Mels Kabulov, med.sc.d., dalil.

COMMUNITY COUNCIL:

Sirojiddin SAYID

Muhammad Ali

Kengesboy KARIMOV

Iqbal MIRZA

Kurban SHONIAZOV

Orozboy ABDURAHMANOV

Muratboy JUMANOV

Literary Advisor:

Gulistan MATYOQUBOVA

Painter:

Alibek ABDURAHMANOV

Page editor:

Ghiyaziddin O'NAROV

Our address: Republic of Karakalpakstan,

Beruni district.

Website: <https://jurnal.tamaddunnuri.uz>

e-mail: tamaddunnuri1@gmail.com.

Telegram channel: <https://t.me/tamaddunnuri>

Phone: (+99888) 036 00 55, (+99897) 355 75 40.

"Tamaddun nuri" magazine is indexed in the Google Scholar base. This helps to increase the scientific prestige of the Journal and to promote the scientific work of the authors on a large scale.

Through Google Scholar, researchers and scientists will be able to search and link articles published in the Journal "Tamaddun nuri".

Crossref DOI

The editorial board is an official member of Crossref DOI and has the prefix 10.69691 DOI. Each publication and scientific article is assigned an individual Crossref DOI number.

Paper size 60x84 ¼. Publisher's scoreboard 6.5. The index is 960. ISSN 2181-8258.

It was published in the printing house of "ADAD PLUS" LLC. The number is 300 pieces.

Chilonzor street, 28, Tashkent city. 2024, No. 6 (57).

This issue was paged on the computer of "Tamaddun Nuri" editorial office. Order #23. When copying from the magazine, it must be noted that it was taken from "Tamaddun Nuri". The authors are responsible for the accuracy of the information in the text and advertisements. Manuscripts received by the editors will be edited, not reviewed, and not returned to the author.

FOLLOW US ON SOCIAL MEDIA BELOW:

MUNDARIJA

07.00.00 - "TARIX"

Rahmonov Maxammad Habibullo o'g'li. Surxon vohasi boysun tumani panjob qishlog'i aholisining nomoddiy madaniyatidan.....	78
Ergashev Mavlon Eshniyozovich. Chag'oniyonda moddiy madaniyatining tutgan o'rne.....	82
Radjabova Saboxat Bobirovna. Surxondaryo viloyatida xotin-qizlar mavqeyining ijtimoiy jihatdan mustahkamlanishi va uning dastlabki natijalar.....	85
Jumayev Bekzod Boymurod o'g'li. Sovet hukumati davrida islom dinining holati va ruhoniylarning qatag'on qilinishi.....	101
Bo'riyev Ravshan Rustamovich. Surxon-Sherobod vohasining oilaviy marosimlari va uning inson kamolotidagi o'rne.....	104
Boltayeva Gulnoza Rahmatullayevna. Surxondaryolik olim ayollar — ilm-fan fidoyilari.....	107
Do'smatova Oltinoy Tursun qizi. Afg'oniston-O'zbekiston munosabatlari: hamkorlikning yangi bosqichi.....	110
Қанаатов Есимқан Елсүйер улы. Устирттеги кәрўан жоллары ҳаққында.....	160
Xudoyberdiev Raxim Baxtiyorovich. Eski Termizning IX-XII asrlarda kulolchilik idishlarining o'ziga xos turlari haqida.....	195
Отабек Шихов. Хоразм жадишшунослиги.....	198
Ro'ziqulov Sherzodbek M. Umumta'lim maktablarini o'qituvchi kadrlar bilan ta'minlashdagi o'zgarishlar: yutuq va muammolar (1946-1960 yy).....	203
Мадримова Гулзира Шахназаровна. Хива шаҳри маданий тараққиёти юксалишида расмий ҳужжатларнинг ўрни ва аҳамияти (XX аср охири XXI аср бошлари).....	250
Axmadjonova Gulnoza Rustamjon qizi. Jadid ma'rifatparvarlarining maktablardagi o'qitishga oid qarashlari.....	289
Джумабаев Ильхамбек Улўбекович. Қорақалпоқ оиласида хотин-қизлар тарбияси масаласи.....	292
Xaitov Shadmon Ahmadovich, Norqochqarov Xushvaqt Eshnazarovich. Afg'oniston davlatchiligi hokimiyat tuzilmasida afg'on o'zbeklarining roli: tarixiy tahlil (XIX asr oxiri – XX asr birinchi yarmi).....	296
Yusupov Jaloladdin Jamoladdin o'g'li. Kiberetnografik tadqiqotlarning nazariy-metodologik asoslari.....	320
Шадманова Санобар, Иминохунова Наимахон. Гендер тарихи ва унинг тадқиқот усуллари.....	368
Сабурова Севара, Юсупова Мазлума. Хива хонлигидаги мадрасалар ва уларнинг хонлик маданий-маънавий ҳаётида тутган ўрни.....	393
Мусаев Азизбек Бахридинович. Фарғона водийсининг сўнги Шайбоний султонларидан бири ҳақида.....	417
To'xtasinov Mira'zam Abdujabbor o'g'li. Somoniylar davrida huquqiy tizim va yer egaligi munosabatlari.....	426

09.00.00 - "FALSAFA"

Tuxtayev Olimjon Xalmuradovich. O'zbek xalqi oilaviy marosimlarning falsafiy mohiyati.....	12
Индиаминова Шоира Амриддиновна. Религиозные верования в Согде в эпоху раннего средневековья.....	26
Хамраев Sardorbek Sharafutdinovich. Ekoturizm tushunchasiga nisbatan falsafiy yondashuvni yuzaga keltiruvchi omillar.....	88
Mardonov Ravshan Subhanovich. Oliy ta'lim tizimini insoniylashtirish va insonparvarlashtirish muammolari.....	173
Шамсутдинова Нигина. Модель совершенного человека в контексте классического суфизма на примере суфийских взглядов Авиценны.....	181
Adilov Zafar Yunusovich. Inson kamolotining ikki asosi.....	185
Наврўзова Гулчеҳра Нигматовна. Нажмиддин Кубро ва Баҳоуддин Нақшбанднинг олам тўғрисидаги рубоийлари: фалсафий таҳлил.....	260
Turobov Bekpulat Nusratullayevich. Sharqshunoslik rivojida Ye.E.Bertels ilmiy merosining o'rne.....	264
G'ovsidinov Ma'ruf Nasridinovich. Abdurahmon Jomiy falsafiy-tasavvufiy qarashlari shakllanishining ijtimoiy-siyosiy omillari.....	270
Гафуров Баҳром Адҳамович. Социальный состав государства Бабура в Индии.....	317
Рахмонова Нигина Толибовна. O'zbekistondagi ma'naviy barqarorlik negizlari.....	356
Алланазарова Бибиайша Жуманиязовна. Социаллық процесслер социаллық философияның изертлеу предмети сыпатында.....	420

Jurnal 2016-yil 28-sentyabrda O'zbekiston Respublikasi Matbuot va axborot agentligi tomonidan № 0843 raqami bilan qayta ro'yxatdan o'tgan. O'zbekiston Respublikasi OAK tomonidan 2019-yil 30-yanvarda chop etilgan OAK rayosati qarorlari bilan tasdiqlangan ro'yxatga ko'ra 07.00.00 - "Tarix", 09.00.00 - "Falsafa", 10.00.00 - "Filologiya" ixtisosligi bo'yicha; OAK Rayosatining 2023-yil 31-oktyabrdagi 345-son qarori bilan 12.00.00 - "Yuridik fanlar", 13.00.00 - "Pedagogika", 19.00.00 - "Psixologiya" ixtisosliklari bo'yicha doktorlik dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

НАЖМИДДИН КУБРО ВА БАҲОУДДИН НАҚШБАНДИНИНГ ОЛАМ ТЎҒРИСИДАГИ РУБОУЙЛАРИ: ФАЛСАФИЙ ТАҲЛИЛ

Наврӯзова Гулчехра Нигматовна, Бухоро муҳандислик-технология институти “Ижтимоий фанлар” кафедраси профессори, фалсафа фанлари доктори

THE RUBOI OF NAJMIDDIN KUBRO AND BAHAUDDIN NAQSHBAND ABOUT THE WORLD: A PHILOSOPHICAL ANALYSIS

Navruzova Gulchekhra Nigmatovna, Professor of Bukhara engineering technological institute, Doctor of sciences philosophy, professor

РУБОИ НАДЖМИДДИНА КУБРО И БАҲАУДДИНА НАҚШБАНДА О МИРЕ : ФИЛОСОФСКИЙ АНАЛИЗ

Наврӯзова Гулчехра Нигматовна, профессор кафедры «Общественных наук» Бухарского инженерно-технологического института, доктор философских наук

<https://orcid.org/0000-0002-7965-0748>

e-mail:

premium.progress@mail.ru

Аннотация: Мақолада тасаввуфдаги Кубравия таълимотининг асосчиси Нажмиддин Кубро ва Нақшбандия таълимотининг асосчиси Баҳоуддин Нақшбанднинг икки рубойида тавсиф этилган олам ҳақидаги фикрлари фалсафий таҳлил этилган. Олам ҳақидаги бор ва йўқ, фоний ва боқийликка оид фикрлари асосланган.

Калим сўзлар: рубоий, олам, бор, йўқ, фоний, боқий, боғланиш.

Abstract: The article provides a philosophical analysis of Najmiddin Kubro, the founder of the Kubrawian doctrine in Tasawwuf, and Bahuddin Naqshband, the founder of the Naqshbandi doctrine, their views on the world described in two rubies. There is and is not a mortal, an immortal based on their thoughts.

Keywords: ruboi, the world, is, is not, mortal, immortal, connection.

Аннотация: В статье дается философский анализ Наджмиддина Кубро, основателя кубравийской учении в тасаввуф, и Бахууддина Нақшбанди, основателя учении Нақшбанди, их взглядов на мир, описанных в двух рубоях. Есть и нет смертный, бессмертный основанных на их мыслях.

Ключевые слова: рубои, мир, есть, нет, смертный, бессмертный, соединение.

КИРИШ. Инсон олий қадриятдир. Ҳар бир инсон тақдорланмас ва ноёб ўзига хосликка эгадир[3]. Ҳозирги кунда инсонни ҳақиқий эзгу фазилатли қилиб тарбиялаш долзарб муаммодир. Бу муаммони ечишда маънавий меросимиздаги ҳикматли сўз ва ўғитларнинг ўрни каттадир. Инсоннинг ўзлигини англашга ёрдам берадиган, йўл кўрсатадиган маънавий хазиналардан бири

тасаввуф таълимотларидир. Тасаввуф таълимотининг Кубровия тариқатига асос солган Нажмиддин Кубро ва Нақшбандия тариқати асосчиси Баҳоуддин Нақшбандларнинг маънавий меъросини ўрганиш ва улардаги инсон камолотига оид дурдона фикрларни маънавий-маърифий тарғибот ишларида фойдаланиш Янги Ўзбекистонда Маърифатли жамиятни

қуришнинг асоси бўла олади. Айниқса Нажмиддин Кубро ва Баҳоуддин Нақшбанд рубоийларининг фалсафий таҳлили баркамол авлод дунёқарашини шаклланишида асос бўла олади.

АДАБИЁТЛАР ТАҲЛИЛИ ВА МЕТОД. Шайх Нажмиддин Кубронинг рубоийлари ҳақида Бертельс.Е.Э илк маълумот берган[8]. Жамол Камол бу рубоийларни таржима этган[11]. Нажмиддин Кубронинг 50 та рубоийлари жамланиб, форс ва ўзбек тилидаги таржимаси “Жамолнинг менга бас” номи билан Тошкентдаги “Адабиёт ва санъат” нашриётидан М.Абдулҳакимнинг форсийдан таржимаси асосида 1994-йилда нашр этилди[12]. Эргаш Очилов рубоийларни жамлаган асариди Нажмиддин Кубронинг 26 та рубоийсини жамлаб киритган[10]. Баҳоуддин Нақшбанд рубоийлари жамлаган “Рубоийети Хожа Нақшбанд асариди[1] рубоийлар нашр этилди[5]. Баҳоуддин Нақшбандга оид манбалар таҳлил этилди[2,4,6,7,24-26]. Нақшбандия камолот йўлидаги монография ва мақолалар нашр этилди[13-17]. Баҳоуддин Нақшбанд рубоий ва ҳикматли сўзларининг таҳлили асосида уни маънавий меросининг янги қирраси[23], шукроналик[18], ризо[19], суҳбат[21], нақш[22], мувозанат[20] масалалари таҳлил этилди. Аммо Баҳоуддин Нақшбанд рубоийсидаги олам ва инсоннинг оламга муносабати ҳақидаги ғоялари Нажмиддин Кубро билан илк маротаба қиёсий услуб асосида таҳлил этилмоқда. Форс тилидаги Нажмиддин Кубро ва Баҳоуддин Нақшбанднинг 2 рубоийсини таржима этиш, тушуниш ва тушунтиришда герменевтик услубдан фойдаланилди.

МУҲОКАМА. “Жамолнинг менга бас” рубоийлар тўпламидаги 9-рубоий олам тушунчаси моҳиятини очиб беради.

چون نيست زهرچه نيست جز باد است
چون هست بهر هست نقصان و شكست
پندار كه هست هر چه در عالم نيست
انگار كه نيست هر چه در عالم هست

*Чун нест зи ҳар чи нест жуз бод ба даст,
Чун ҳаст ба ҳар чи ҳаст нуқсон ва шикаст.
Пиндор, ки ҳаст ҳар чи дар олам нест,
Инкор, ки нест ҳар чи дар олам ҳаст[12:23].*

Мазмуни:

*Ҳар нарсаки йўқ бўлса, қўлда шамол каби
йўқдир,*

*Ҳар нарсаки бор бўлса унда нуқсон ва синиши
бордир.*

*Оламда бор бўлган нарсани сен йўқ деб гумон
қил,*

*Оламдаги бор бўлган нарсаларнинг инкори
бордир.*

Эргаш Очиловнинг рубоийлар жамланган “Донишмандлар тухфаси” тўпламида бу рубоий Нажмиддин Кубронинг 1-рақамли рубоийси бўлиб кирган. Эргаш Очилов бу рубоийни Умар Хайёмга ҳам нисбат беришини таъкидлайди. Бухоролик файласуф ва таржимон Болтаев Абдурахим бу рубоийни Абу Саид Абулхайрники эканлигини ёзади. Аммо манбаларда бу рубоий Нажмиддин Куброга мансублиги исботланган. Е.Э.Бертельс “Тасаввуф ва тасаввуф адабиёти” китобида Нажмиддин Куброни 25та рубоийсини келтирган. Биз Нажмиддин Куброни оламга нисбатан қарашларининг таҳлили асосида бу рубоийни Нажмиддин Куброга мансуб деб ҳисобладик ва форс тилидаги манба асосида рубоийни юқорида келтирилган шаклда таржима этдик.

Рубоийнинг 1-қатори, бизнинг фикримизча, қуйидаги мазмунга эга:
Ҳар нарсаки йўқ бўлса, қўлда шамол каби йўқдир.

Нажмиддин Кубро бу мисра билан оламдаги биз сезги органларимиз билан қўролмайдиган, ҳис этолмайдиган нарсаларни қўлимиздаги шамолга ўхшатмоқда. Шамол қўлимизда йўқ, уни ушлай олмаймиз, аммо шамол бор. Бу билан Нажмиддин Кубро биз йўқ деб тасаввур этадиган нарсаларни шамолга қиёслаб бор бўлиши мумкинлигини бу мисра орқали айтмоқда.

Эргаш Очилов рубоийнинг биринчи қаторини қуйидагича таржима этган:
Ҳар нарсаки, йўқми – йўқ ўшал мисли шамол.

Эргаш Очилов йўқ нарсани шамолга ўхшатиб тўғри қиёслаган.

“Жамолинг менга бас” асарида бу рубоийнинг 1-мисраси қуйидагича таржима этилган:

Огоҳ бўл ҳамиша, бу жаҳондир бор – йўқ.

Таржимоннинг бу мисрасига таржима биз қўшила олмаймиз. Чунки Нажмиддин Кубро бу жаҳонни бор эмас, аксинча йўқлигини таъкидлаб, унга кўнгил боғламаслик лозимлигини бизга ўргатмоқда.

Ҳар нарсаки бор бўлса унда нуқсон ва синиш бордир.

Биз рубоийнинг 2-мисрасини юқоридаги мазмунда таржима этдик. Эргаш Очилов ҳам 2-мисрани бу оламдаги бор нарсалар заволга учраши мумкинлигини тавсифлаб тўғри таъкидлаган. “Жамолинг менга бас” асарида бу рубоийнинг 2-қатори қуйидагича таржима этилган:

Ҳеч нарса йўқ, унда кемтиги зинҳор йўқ.

Таржимон Матназар Абдулҳаким “Жамолинг менга бас” рубоийлар тўпламида Нажмиддин Кубронинг рубоийларининг асл форсий нусхасини келтириб жуда яхши иш қилган. Асардаги 9-рубоийнинг биринчи ва иккинчи қаторининг таржимаси назмий нуқтаи назардан талаб даражасида бўлсада, аммо 2-қаторнинг мазмунига таржима уйғун эмас. Нажмиддин Кубро бу мисра орқали бу оламда мавжуд бўлган нарсаларнинг ҳаммаси завол топишини таъкидлайди. Мавжуд бўлган нарсаларнинг ҳаммаси ўзгарувчан бўлиб, абадий эмас фоний эканлигини таъкидламоқда.

НАТИЖА. Рубоийнинг учинчи ва тўртинчи қаторининг таржимасида барча таржимонларнинг масаланинг мазмун-моҳиятини тушунишда уйғунлик мавжуд. Рубоийнинг умумий мазмунидан маълум бўладики, Нажмиддин Кубро оламдаги нарсаларни 2 га: бор бўлган, яъни боқий, ўзгармас ва йўқ бўладиган, яъни фоний, ўзгарувчан нарсаларга ажратган. Мулк оламидаги моддий борлик абадий эмаслигини, унга боғланиш хато эканлигини таъкидламоқда. Шунинг учун рубоийда бор деб кўринаётган нарсаларни йўқ эканлигини, аммо йўқ деб ўйлаётган нарсаларни борлигини Нажмиддин

Кубро таъкидламоқда. Бу билан оламдаги руҳий, Ғайб оламининг нарсаларини биз кўрмасакда бор деб исбот қилиш кераклигини тавсия этмоқда.

Файласуф олим М.Болтаев одам жисми жасадининг хужайраларида ҳамиша ўзгариш бўлишини таъкидлаб, эскирган жиҳат, моддалар чиқарилиб, янгилари вужудга келиши, унинг оқибатида тахминан 7 йил давомида кишининг жасади тўла янгиланишини таъкидлайди[9:21]. Илмий татқиқотлар ҳам оламдаги барча мавжуд нарсаларнинг завол топишини исботлаган. Нақшбандия таълимотининг асосчиси Баҳоуддин Нақшбанд рубоийлари жамланган “Рубоийети Хожа Нақшбанд” асарида 101-рақамли рубоийсида ҳам дунё нима эканлиги ва унинг моҳияти очиб берилган:

دنیا چه بود کثیر مشوش بودن
و ز بهر دو روزه عمر ناخوش بودن
ما هیچ جهان هیچ و غم و شادی هیچ
خوش نیست برای هیچ ناخوش بودن

*Дунё чи бувад? Касири машуш будан,
Ваз баҳри ду рўза умр нохуш будан.
Мо ҳеч, жаҳон ҳечу гаму шоди ҳеч,
Хуш нест барои ҳеч нохуш будан[1:146].*
Мазмуни:

*Дунё недур? Кўп ташвишли бўлиши,
Икки кунлик умр учун нохуш бўлиши.
Биз ҳечмизу, жаҳон ҳечу, гам ва шодлик
ҳеч,
Хуш эмасдир ҳеч учун нохуш бўлиши.*

Баҳоуддин Нақшбанднинг бу рубоийси Нажмиддин Кубронинг юқорида тавсифланган рубоийси ғояларини тўлдиради. Баҳоуддин Нақшбанд ҳам инсонга бу оламнинг фоний, ўткинчи абадий эмаслигини таъкидлаб, унга боғланиш ва нохуш бўлиш арзимаслигини таъкидламоқда.

ХУЛОСА. Инсон ҳаёти давомида нарса-ҳодисаларнинг асл моҳиятидан огоҳ бўлиши лозим. Оламдаги моддий нарсалар инсонларга бордек кўринсада, лекин улар фоний, ўткинчи ва завол топувчидир. Шунинг учун инсон дунёга боғланмаслиги лозим.

Оламдаги руҳий, маънавий борлик йўқ дек кўринсада, аслида улар бор, боқий ва абадийдир.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. رباعيات خواجه نقشبند مرتب و شارح محمد قصورى اردوبازار لاهور الدينية پبليڪيشنز ۱۹۹۸ ۱۸۴ صحيفه
2. Абул Муҳсин Муҳаммад Боқир ибн Муҳаммад Али. Мақомоти Хожа Баҳоуддин Нақшбанд / Форсийдан таржимон, сўз боши, изоҳ ва луғат муаллифи Маҳмуд Ҳасаний. – Тошкент: Ўзбекистон, 2019. – 335 б.
3. Анвар Чориев. Инсон Фалсафаси: Инсон тўғрисидаги фалсафий фикрлар тараққиёти (биринчи китоб). Тошкент: “O’zbekiston faylasuflari milliy jamiyati” nashriyoti. 2007. 416 б.
4. Баҳоуддин Нақшбанд. Аврод (тўлдирилган иккинчи нашр). Мақола, изоҳ ва шарҳлар муаллифи, таржимон Г.Н Наврўзова. Т.: “Sano standart” нашриёти, 2019. 112 б.
5. Баҳоуддин Нақшбанд. Рубойилар. Бухоро: “Дурдона” нашриёти, 2023 – 84 б.
6. Баҳоуддин Нақшбанд. (Манбалар таҳлили). Тўплаб нашрга тайёрловчи, мақола, изоҳ ва шарҳлар муаллифи. Г. Н. Наврўзова. Т.: “Sano standart” нашриёти, 2019. 256 б.
7. Баҳоуддин Нақшбанд. Ҳикматли сўзлар. Bahouddin Nakshband. Words of wisdom. Ҳикматли сўзларни тўпловчи ва мақолалар муаллифи. Г. Н. Наврўзова, Ҳикматли сўзларни инглиз тилига таржима этувчи З. Расулов. “Sadridin Salim Vuhoriy”. “Durдона” nashriyoti. 2020. 52 б.
8. Бертельс Е.Э Четверостишия Шейха Нажм ад-Дина Кубра // Суфизим и суфийская литература. Москва: 1965 С.324-328
9. Болтаев.М.Н Хўжа Абдулхолиқ Гиждувоний инсон дўст ҳаким, рифъат шайх. Бухоро: Бухоро, 1994.51 б
10. Донишмандлар тухфаси. Рубойилар. Тошкент: “O’zbekiston“, 2009.101-107
11. Нажмиддин Кубро. Рубойилар (Ж.Камол таржимаси) // 333 рубой Тошкент: Адабиёт ва санъат нашриёти, 1991.49-53-бетлар
12. Нажмиддин Кубро Жамоллинг менга бас. Рубойилар // Форсийдан М.Абдулҳаким таржимаси // Т.: Адабиёт ва санъат нашриёти, 1994.64 б
13. Наврўзова Г. Нақшбандия тасаввуфий таълимоти ва баркамол инсон тарбияси. – Тошкент: Фан, 2005. – 233 б.
14. Наврўзова Г. Н Нақшбандия – камолот йўли. – Тошкент: Фан, 2007. – 189 б.
15. Наврўзова Г. Баҳоуддин Нақшбанд. (Рисола). Т.: “ABU MATBUOT-KONSALT” нашриёти, 2011. 24 б. // 333 рубой Тошкент: Адабиёт ва санъат нашриёти, 1991.49-53-бетлар.
16. Наврўзова Г.Н. Хожа Баҳоуддин Нақшбанд ҳаёти ва маънавий мероси. – Т.: Фан, 2021. – 244 б.
17. Navruzova G.N. Bahauddin Naqshband – the seventh pir of Bukharai Sharif (Noble Bukhara). Islom tafakkuri (Maxsus son), 2020. 5-8-б.
18. Наврўзова Г. Шукроналик – инсон камолотининг асоси. //Imom Vuhoriy saboqlari. 2023. №3. 121-123-бетлар.
19. Наврўзова Г.Н. Нақшбандия таълимотида ризо тушунчаси. //Islom tafakkuri. 2022. 2-сон. 39-46-бетлар.
20. Наврўзова Г.Н. Баҳоуддин Нақшбанд рубойларида инсонни руҳий мувозанати масаласи. Interpretation and researches. Volume 1 issue 22. 30.12.2023. p.171-176.
21. Наврўзова Г.Н. Баҳоуддин Нақшбанд таълимотида суҳбат тушунчаси. Interpretation and researches. Volume 2. 1(23). 30.01.2024. p.19-22.
22. Наврўзова Г.Н. Нақшбандия: Нақшдан бенақш сари йўл. Interpretation and researches. Volume 2 issue 8(30). 10.05.2024. p.219-225.
23. Наврўзова Г.Н. Баҳоуддин Нақшбанд маънавий меросининг янги қирраси. //Islom tafakkuri. 2024. 1-сон. 3-7 бетлар.
24. Рисолаҳои пирон ва пайравони тариқати Нақшбандия. Душанбе: 2017. 456 б.
25. Салоҳиддин ибн Муборак ал-Бухорий.(1410) Анис ат-толибин ва уддат асоликин. Бухоро музейи 27772/11 қўлёзма 168 в.
26. Фаҳруддин Али Сафий. Рашахоту айнил-хаёт («Обихаёт томчилари»): тарихий-маърифий асар/Табдил қилувчилар, нашрга тайёрловчилар: М.Ҳасаний, Б.Умрзоқ. Масъул муҳаррир: Б.Умрзоқ (ЎзРФА Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институти). – Т.: Абу Али Ибн Сино номидаги тиббиёт нашриёти, 2004. – 536 б.